

Державний торговельно-економічний університет  
Система управління якістю  
Система забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої  
освіти  
Сертифікована на відповідність ДСТУ ISO 9001:2015 / ISO 9001:2015  
Кафедра філософії, соціології та політології

**ЗАТВЕРДЖЕНО**

Вченою радою ДТЕУ

(пост. п. 3 від « 30 » 11 2023 р.)

Ректор

Анатолій МАЗАРАКІ



**ПРОГРАМА**

**кваліфікаційного екзамену**

<b>освітній ступінь</b>	<b>бакалавр</b>	/	<b>bachelor</b>
<b>галузь знань</b>	<b>05 Соціальні та поведінкові науки</b>	/	<b>Social and behavioural sciences</b>
<b>спеціальність</b>	<b>052 Політологія</b>	/	<b>Political science</b>
<b>освітня програма</b>	<b>Політологія міжнародних відносин</b>	/	<b>Political science of international relations</b>

**Київ 2023**

**Розповсюдження і тиражування без офіційного дозволу ДТЕУ  
заборонено**

Укладачі: Воробйова Г.Ю., к. політ. наук, доцент  
Рецензент: Стичинська А.Б., к. політ. наук.

*Навчальна програма*

**ПРОГРАМА**  
державного іспиту

<b>освітній ступінь</b>	<b>«бакалавр»</b>
<b>галузь знань</b>	<b>05 «Соціальні та поведінкові науки»</b>
<b>спеціальність</b>	<b>052 «Політологія»</b>
<b>освітня програма</b>	<b>«Політологія міжнародних віносин»</b>

Укладачі: **ВОРОБЙОВА** Ганна Юріївна

Редактор  
Комп'ютерна верстка

Підп. до друку \_\_. \_\_. \_\_. Формат 60x84/16. Папір письм.  
Ризографія. Ум. друк. арк. \_\_, \_\_. Ум. фарбо-відб. \_\_, \_\_.  
Обл.-вид. арк. \_\_, \_\_. Тираж \_\_ пр. Зам. \_\_\_\_.

---

Центр підготовки навчально-методичних видань ДТЕУ.  
02156, Київ-156, вул. Кіото, 19

## ВСТУП

Програма державного іспиту зі спеціальності 052 «Політологія» призначена для студентів, що виконали освітньо-професійну програму бакалавра з напрямку «Політологія міжнародних відносин». Державний іспит з базової освіти - це комплекс кваліфікаційних завдань, що забезпечує перевірку теоретичних завдань та практичних навичок студентів з дисциплін, передбачених навчальним планом, і які формують рівень фахівців з політології ОКР «бакалавр».

Метою даної програми є забезпечення студентів необхідною інформацією щодо структури і змісту державного іспиту за фахом, а також створення необхідних умов для оцінки знань, набутих ними у процесі навчання.

Програму підготовлено відповідно до вимог освітньо-кваліфікаційної характеристики бакалавра галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки», спеціальності 052 «Політологія», освітньої програми «Політологія міжнародних відносин».

Державний іспит проходить в форматі письмового іспиту, який охоплює:

1. підготовку двох теоретичних питань, що відображають уміння та знання, зазначені у кваліфікаційній характеристиці бакалавра;
2. письмове розв'язання комплексної ситуаційної задачі дисциплін, що формують рівень бакалавра.

Програма віддзеркалює головні напрями, складові та задачі, інтегруючи такі дисципліни:

1. Історія політичних вчень.
2. Загальна теорія політики.
3. Політичні інститути і процеси.
4. Теорія міжнародних відносин.
5. Національні інтереси у світовій економіці та геополітиці.

Відповідно до навчальних дисциплін програма комплексного іспиту складається з таких розділів:

1. Теорія політики.
2. Теорія політичних вчень.
3. Політичні системи та режими країн світу.
4. Політична аналітика та прогнозування.
5. Теорія міжнародних відносини.
6. Національні інтереси у світовій економіці та геополітиці.

7. Теорія прийняття рішень у міжнародних відносинах
8. Політичний менеджмент і маркетинг
9. Критерії оцінювання при складанні іспиту.
10. Список рекомендованих джерел.

Розділи програми державного іспиту підготовлені на основі програм дисциплін, що увійшли до складу державного іспиту. Під час підготовки до іспиту рекомендується користуватися літературою, список якої зазначено наприкінці програми.

## **ЗМІСТ**

### **РОЗДІЛ 1. ТЕОРІЯ ПОЛІТИКИ.**

#### **1.1. Теорія політики як наука та навчальна дисципліна.**

Структура політології та місце теорії політики в ній. Об'єкт і предмет теорії політики. Основні методи вивчення теорії політики: загальнонаукові та спеціальнонаукові. Понятійно-категоріальний апарат теорії політики: політика, влада, політична система як центральні категорії. Функції теорії політики. Баланс абстрактного та конкретного в теорії політики. Зв'язок теорії політики з іншими політологічними та гуманітарними дисциплінами.

Принципи політології. Методологія політологічного пізнання. Закони та закономірності в політичній науці. Інституційний та системний підходи до політичної теорії. Взаємозв'язок політології з іншими науками.

#### **1.2. Політика як суспільне явище.**

Сутність і основні визначення політики. Походження політики. Функції політики. Суб'єкти і об'єкти політики. Індивід як первинний суб'єкт і об'єкт політики. Специфічні властивості політики. Види політики. Політика як наука та як мистецтво. Політика як теоретичне знання. Політика як форма діяльності. Розвиток політичних уявлень щодо взаємодії політики з іншими сферами людського буття: право, культура, мораль, релігія.

#### **1.3. Держава — головний інститут політичної системи.**

Сутність і ознаки держави. Історичні передумови виникнення держави. Теорії походження держави. Функції держави: внутрішні та зовнішні. Поняття суверенітету: державного та народного. Поділ державної влади. Соціальна місія держави.

Форми державного правління: монархія та республіка. Види монархій: абсолютна, дуалістична, парламентарна. Види республік: президентська, парламентарна, змішана. Форми державного устрою: унітарні держави, федерації та конфедерації. Політичні режими: демократичні та недемократичні. Трансформація політичних режимів. Демократизація.

#### **1.4. Система вищих органів державної влади.**

Система стримувань і противаг. Інститут глави держави. Відмінності монархів і президентів. Повноваження глави держави. Конституційний статус глави держави. Принципи діяльності глави держави. Місце глави держави в системі органів державної влади.

Парламент як вищий орган державної влади. Порядок формування парламенту. Структура парламенту. Причини виникнення бікамералізму. Парламентські фракції. Парламентські комісії та комітети. Основні повноваження парламенту. Місце парламенту в системі органів державної влади. Керівництво парламентом. Парламентаризм як основа сучасних демократій.

Уряд як вищий колегіальний орган державної влади. Способи формування уряду. Перелік міністерств. Повноваження уряду. Місце уряду в системі органів державної влади.

Судова гілка влади. Неполітичний характер судів. Формування вищих судів. Конституційний контроль як форма політичного впливу.

#### **1.5. Політика як міжнародний процес.**

Концептуальні засади світового політичного процесу. Міжнародна та зовнішня політика. Зовнішні функції держави. Засоби здійснення зовнішньої політики. Міжнародні відносини як цілісна система. Суб'єкти, види та принципи міжнародних політичних відносин. Базові течії міжнародних відносин. Сутність, цілі, функції і базові принципи міжнародної політики. Основні зовнішньополітичні гравці сучасності. Основні проблеми сучасного політичного процесу: глобалізація, інтернаціоналізація, регіональні конфлікти. Моделі однополярного і багатополярного світу. Ідеалізм і політичний реалізм про перспективи світового розвитку.

Основні підходи до визначення геополітики. Понятійно-категоріальний апарат геополітики. Класична геополітики: взаємодія суші та моря. Геополітична стратегія світового співтовариства.

Глобалізація світових процесів. Основні поняття глобалістики. Новий політичний порядок. Поняття національної безпеки. Взаємозв'язок понять «національний інтерес» і «національна безпека».

## **РОЗДІЛ 2. ТЕОРІЯ ПОЛІТИЧНИХ ВЧЕНЬ**

### **2.1. Зародження і розвиток політичного вчення Стародавнього Сходу.**

Загальна характеристика релігійно-філософських уявлень про політику, державу у II-I тис. до н.е. і поступова їх раціоналізація. Політико-міфологічні уявлення Стародавнього Єгипту та Вавилону. Закони Хаммурапі. Зороастризм. Політичні ідеї мислителів Стародавньої Індії. Веди. Упанішади. Закони Ману. Артхашастра. Брахманізм і буддизм. Патерналістська концепція держави у вченнях Стародавнього Китаю. Конфуціанство. Моїзм. Легізм. Даосизм.

### **2.2. Політико-правові концепції Стародавньої Греції та Риму.**

Античне суспільство і його риси. Політичні інститути античного суспільства. Суспільно-політичний устрій полісів. Раціоналізація млумачення політичного життя. Формування науки про політику в рамках античної філософії. Проблеми раціональної організації суспільства і держави. Логічне обґрунтування політики у працях Платона та Арістотеля. Вплив політичного вчення Арістотеля на розвиток політичної науки. Становлення політичного життя Стародавньому Римі. Політична концепція Цицерона. Стоїцизм.

### **2.3. Політичні вчення Західної Європи в Середні віки.**

Ідейні джерела та основна проблематика християнської апологетики. Політичні ідеї у вченнях ранньохристиянських мислителів. Теорія розподілу церковної та державної влади Августина Аврелія. Проблема співвідношення церкви і держави, духовної та світської влади. Фома Аквінський про природні причини походження, сутність і форми держави; форми державного правління: монархія

(абсолютна і політична), аристократія і народне правління, спотворенням яких є тиранія, олігархія та охлократія. Політична концепція Марсилія Падуанського. Середньовічні ереси. Вчення Уільяма Оккама. Політико-юридична концепція Джона Фортескью. Політична ідеологія Яна Гуса. Політична доктрина Данте Аліг'єрі.

#### **2.4. Європейська політична думка у XIX ст.**

Основні напрями західної політичної думки XIX ст. Політичні ідеї А. Шопенгауера. Політичне вчення Ф. Ніцше, його уявлення про державу, політику, війну. Ставлення Ф. Ніцше до теорії народного суверенітету і демократичної держави. Політична теорія А. Токвіля. А. Токвіль про співвідношення рівності та свободи; його вчення про демократію. Політичне вчення І. Бентама. Формування теорії утилітаризму. Критика теорії природного права.

Криза французького просвітництва і зародження ідей утопічного соціалізму. Критика капіталістичних порядків, пошуки шляхів до нового суспільного устрою. Анрі де Сен-Сімон – пророк «нового християнства». Соціальна програма Шарля Фур'є. Соціально-утопічні ідеали Роберта Оуена. Політичні погляди Етьєна Кабе: ліквідація приватної власності і встановлення спільності майна в соціалістичному суспільстві.

Анархізм як окрема течія політичної думки (Франція, Іспанія, Італія та ін.). Типологія анархізму: індивідуалістський, комуністичний (анархо-комунізм), індивідуалістсько-комунітаристський (А. Прудон). Основні політичні ідеї марксизму. Теорія політики М. Вебера. Теорії демократії. Теорії еліт.

#### **2.5. Національне відродження і суспільно-політична думка в Україні.**

Декабристський рух в Україні. В. Лукашевич. «Історія Русів». Критика Г. Сковородою тогочасних суспільно-політичних і соціальних порядків, його ідея національної свободи. Розвиток теоретико-політичної думки в Києво-Могилянській академії.

Формування суспільно-політичних поглядів членів Кирило-Мефодіївського товариства. Програмні документи Кирило-Мефодіївського товариства: «Статут Слов'янського товариства св. Кирила та Мефодія», «Брати українці», «Книги буття українського народу». Українофільство М. Костомарова. Політичні погляди Т.Г. Шевченка.

Засновники «Женевського гуртка»: М. Драгоманов, С. Подолинський та М. Павлик. Громадівський соціалізм М. Драгоманова. Проблема державотворення в громадівському соціалізмі. Теоретичні міркування І. Франка про історичний характер держави, політичної влади і демократії.

## **РОЗДІЛ 3. ПОЛІТИЧНІ СИСТЕМИ ТА РЕЖИМИ КРАЇН СВІТУ.**

### ***3.1. Типологія політичних систем та режимів***

Основи класифікації політичних систем. Витоки політичних систем античної суспільно-політичної думки. Період Нової доби (типологія систем правління Т. Гоббса, Ш-Л. Монтеस्क'є, М. Вебера).

Типологія політичних систем суспільства: а) за характером політичного режиму: демократичні, тоталітарні, авторитарні; б) за орієнтацією на стабільність або на зміни: закриті і відкриті, консервативні і трансформуючі, інструментальні та ідеологічні; в) за принципом політичного змагання: традиційні, змішані і сучасні.

Типологія політичних систем за Г. Алмондом, за різницею політичних культур: англо-американська, континентально-європейська, тоталітарні політичні системи.

Типологія за Ж. Блонделем за змістом і формою управління суспільством: від ліберально-демократичних і комуністичних, через традиційні, в стадії становлення і до авторитарноконсервативних.

Типологія політичних систем за Ч. Ендрейном: бюрократичні, авторитарні, погоджувальні, мобілізаційні.

Три типи політичних систем за Г. Екстайном: над національні, національні і субнаціональні. Критерії типології політичних систем.

### ***3.2. Сутність та причини виникнення тоталітаризму.***

Етимологія поняття «тоталітаризм». Зародження й розвиток ідей повного підпорядкування частини цілому, індивіда – державі (Геракліт і Платон, Т. Мор і Т. Кампанелла, К. Маркс і Ф. Ніцше, сучасні адепти практичного тоталітаризму (Кім Чен Ір, Ф. Кастро та ін.). Тоталітаризм як цивілізаційно-культурний феномен. Образно-емоційна характеристика тоталітарного режиму (Дж. Оруелл, А. Кестлер, О. Солженіцин та ін.) і наукова рефлексія цього способу виробництва політики (Ч. Ендрейн, Р. Арон, Ф. Бродель, М. Бердяєв, А. Безансон, Ф. Хайек, З. Бжезинський та ін.).



### ***3.3. Авторитарний політичний режим.***

Походження поняття «авторитаризм». Контрреволюційна ідея порядку з монархічною орієнтацією Ж. де Местра. Концепція абсолютистського авторитаризму Л. де Бональда. Авторитарні теорії Фіхте, Гегеля, Маркса. Теорія влади «сильної особи» Ф. Ніцше. Авторитарні тенденції у вченні О. Шпенглера. Концепція авторитаризму Е. Дольфуса. Авторитарна доктрина Ш. Морраса.

Індикатори, які визначають приналежність політичного режиму до категорії авторитарних. Слабкості та сильні сторони авторитаризму. Причини встановлення авторитарних режимів. Відмінності авторитаризму від тоталітаризму.

Традиційний авторитаризм олігархічного типу і авторитаризм нової олігархії. Типологія за метою встановлення авторитарного режиму. Класифікація авторитарних режимів за їх ставленням до традицій.

### ***3.4. Демократія як політичний режим.***

Поняття демократії. Демократія як ідеал і політична дійсність. Демократія як політичний режим. Етапи еволюції демократії як суспільно-політичного явища. Основні індикатори демократичного політичного режиму. Реалізація принципу розподілу влади. Вибори представницьких органів. Високий ступінь розвитку громадянського суспільства. Багатопартійність. Легальна опозиція. Вільні ЗМІ. Плюралістична політична культура. Типологія демократичних режимів. Моделі демократії.

Парламентська монархія як форма демократичного правління. Президентська та парламентська республіки. Парламентсько-президентська республіка.

### ***3.5. Основні напрямки, особливості та проблеми розвитку політичної системи України.***

Характеристика владних відносин за часів Київської Русі. Особливості політичного устрою Козацько-Гетьманської держави Б. Хмельницького. Політична система УНР.

Особливості політичної системи Радянської України як продовження політичної системи СРСР. Політична спадщина тоталітарної системи.

Незалежність України – початок реформування політичної системи суспільства.

Процес утворення нової політичної системи країни. Основні напрямки й перспективи реформування політичної системи України. Головні завдання демократичного процесу. Від декларації «Про державний суверенітет Української СРСР» (16 липня 1990 р.) до Акта проголошення незалежності України (24 серпня 1991 р.).

Позитивні та негативні умови становлення молодого Української держави. Становлення і основні параметри системи державної влади у незалежній Україні. Перспективи змін взаємовідносин трьох гілок державної влади в Україні. Інститут Президентства. Законодавча влада та її особливості. Вибори та виборчий процес в Україні. Особливості партійної системи України та її вплив на реформування політичної системи. Процес становлення громадянського суспільства в Україні. Політична свідомість і політична культура українського суспільства.

### ***3.6 Трансформація політичних режимів.***

Поняття «політичний транзит». Теорія модернізації (Д. Растоу, Г. О'Доннелл, Ф. Шміттер і Л. Уайтхед, А. Пшеворський).

С. Хантінгтон «Третя хвиля: демократизація наприкінці 20 ст.». Два підходи до аналізу трансформаційних процесів: структурний та процедурний. Поняття «хвиля демократизації». Хвилі демократизації С. Хантінгтона.

Глобальний процес демократизації. Періоди глобальної демократизації Ф. Шміттера. Форми та етапи демократичного транзиту. Етапи демократичних перетворень З. Бжезинського. Основні варіанти демократичних переходів С. Хантінгтона. Типологія демократичних переходів Т.Л. Карла і Ф. Шміттера. Підхід до трактування перехідного процесу та його періодизації О'Доннелла та Ф. Шміттера. Етапи переходу А. Пшеворського.

Поняття «гібридний режим». Розуміння гібридних режимів в стилі «неповних демократій» (концепції «делегативної демократії» Г. О'Доннелла, «неліберальної демократії» Ф. Закарія, «дефектної демократії» В. Меркеля, «авторитарної демократії» Р. Сакви, «фасадної демократії» Г. Гілла). Гібридні режими як новий лібералізований авторитаризм («напівавторитарний режим», «новий авторитаризм» Ф. Роедера, «змагальний авторитаризм» Л. Вея та С. Левіцкі). Основні індикатори гібридних режимів. Делегітимація і лібералізація недемократичних режимів як передумова та підготовча стадія переходу до демократії.

### ***3.7. Політична система США.***

Революція в британських колоніальних володіннях Північної Америки та утворення Сполучених Штатів Америки. Особливості становлення політичної системи США від першої половини XVII століття до завершення Другої світової війни.

Основні етапи формування американського конституціоналізму. Прийняття Декларації незалежності і Конституції, Білля про права, інших поправок до Конституції. Республіканська форма правління на прикладі Сполучених Штатів Америки. Феномен «роздільного правління». Поділ влади й система «стримувань та противаг». Громадянська війна у США. Політичні перетворення 1890-1912 років, економічна криза 1929-1933 років.

Характерні особливості сучасної політичної системи США. Інститут Президентства. Політичні партії Сполучених Штатів Америки. Боротьба партій за владу і партійна система США. Політичні і правові норми, рівень політичної культури суспільства. Взаємовідносини місцевих і федеральних органів управління. Розподіл повноважень. Особливості системи лобювання у США.

### ***3.8. Вестмінстерська демократія Великої Британії.***

«Стара демократія» Великої Британії. Специфіка еволюції англійської демократії. Погляди на основні віхи виникнення та розвитку сучасного правління у Британії. Поява нових інститутів влади (вимоги «промислової революції»), зростання рівня освіченості населення, урбанізація, реформа виборчого права (1832 р.).

Переможна участь Великої Британії у двох світових війнах та зменшення її ролі у світовій політиці. П'ять стадій розвитку Британії після Другої світової війни. Перша – творення держави загального благоденства (твори М. Кейнса, Кабінет лейбориста К. Етлі (1945 р.); друга (1951-1964 рр.) – політика консерваторів; третя (з 60-х років до 1970 р.) критика консерватизму; четверта – неоконсервативна політика (М. Тетчер, Дж. Мейджер); п'ята – перемога лейбористів та Т. Блера.

Писана та написана конституція Великої Британії. Вступна стаття та Конституційні акти (1707, 1911, 1949, 1958, 1963, 1978 рр.). Порівняльна характеристика неписаної конституції Британії та писаної Сполучених Штатів Америки.

Велика Британія – унітарна держава «чотирьох націй» (Англія, Шотландія, Уельс, Північна Ірландія). Утворення Ірландії у 1916-1921 рр. Обсяги повноважень складових Великої Британії.

Законодавча та виконавча влада Британії. Роль та повноваження Палати Общин (громад), уряду. Специфіка взаємодії між ними. Партійний контроль над парламентом і Урядом.

### ***3.9. Федеративна республіка Німеччина: демократія, корпоративізм, федералізм.***

Витоки німецької політичної традиції. Формування упродовж віків базових німецьких цінностей (корпоратизм, горизонтальні соціально-політичні відносини, місцева самоврядність, федералізм, виборність монархії і т. ін.). Німецький Союз та роль Пруссії в ньому. Конституційна Хартія Пруссії (1850 р.). Створення Бісмарком об'єднаної Німеччини. Конституція нової держави (1871 р.). Відмінність імперського парламенту від французького, британського, італійського. Загальне виборче право.

Перша світова війна та гальмування подальшої еволюції політичного режиму. Веймарська Республіка та її падіння. Трансформування Веймарської Республіки у Третій Рейх. НСДАП та фюрер. Поразка німецького фашизму у Другій світовій війні. НДР. Відтворення єдиної німецької держави ФРН. Вирішальне значення економічних реформ Л. Ерхарда для демократизації Німеччини. Розпад німецького комунізму у Східній Європі. Відтворення єдиної німецької держави ФРН. «Приєднання» Сходу та Заходу чи становлення єдиної Німеччини.

Німецька модель елітистської демократії. Законодавча влада. Бундестаг та Бундесрат. Виконавча влада ФРН. Роль канцлера. Канцлери Німеччини: від К. Аденауера до А. Меркель.

### ***3.10. Еволюція політичних систем учасників СНД: компаративний аналіз.***

Особливості процесу суверенізації й оформлення поділу влади в республіках колишнього СРСР. Огляд політичної ситуації в країнах регіону після здобуття незалежності. Посилення президентської влади – провідна тенденція політичного розвитку країн СНД.

Криза парламентаризму на пострадянському просторі. Проблема політичної стабільності та свободи ЗМІ. Особливості формування політичних режимів Російської Федерації, України та Казахстану.

### ***3.11. Політичні системи і політичний розвиток держав Східної та Південно-Східної Азії.***

Тихоокеанська, китайська й азійська парадигми та їхнє місце у світовій політиці. Тоталітарні політичні режими у сучасному світі й збереження залишків тоталітаризму в країнах, які обирають шлях модернізації.

Стабілізація політичного режиму в КНР після смерті Мао Цзедуна. Еволюція ідейно-теоретичних і організаційних засад діяльності Комуністичної партії Китаю.

Тоталітарний комуністичний режим КНДР та його курс на самоізоляцію. Модернізація та традиція у сучасному Китаї. Китайська «конвергенція». Конституційні зміни в Китаї (1993 р.). Реформи Ден Сяопіна і розвиток ринкової економіки в Китаї.

Особливості становлення політичної системи Японії. Історичний екскурс становлення японської державності. Політичний устрій сучасної Японії. Організація державної влади в Японії та її особливості. Японія як конституційна парламентська монархія. Тип модернізації в Японії.

Перехід Сінгапуру від колишньої колонії Великобританії до однієї з технологічно розвинених країн світу. Сінгапур – шлях від диктатури до демократії. Особливості політичного устрою Сінгапуру. Внутрішня соціально-економічна політика Сінгапуру. Особливості модернізації у Сінгапурі. Недемократичний шлях до економічного та соціально-культурного розвитку.

Збереження закритого суспільства у Північній Кореї (ідеологія чучхе і комуністична ідеологія). Перехід від авторитаризму до демократії в Республіці Корея.

Конституційні зміни у В'єтнамі (1992 р.). Політичні системи Соціалістичної Республіки В'єтнам, ЛНДР і Королівства Камбоджа: постбіполярні трансформації. Опозиційні рухи та проблема реформування політичних систем ідеократичних країн.

## **РОЗДІЛ 4. ПОЛІТИЧНА АНАЛІТИКА ПРО ПРОГНОЗУВАННЯ**

### ***4.1. Політичні події та явища як особливі об'єкти політичного аналізу.***

Поняття політичної ситуації. Політична ситуація як об'єкт політичного аналізу. Базові категорії практичної політики і

категоріальний апарат політичного аналізу. Критерії розмежування фундаментальної і прикладної сфер політичної науки. Методика використання фундаментальних законів політики в процесі аналізу конкретних політичних ситуацій. Структура політичного аналізу. Основні та необхідні риси сучасного ситуаційного аналізу. Основні види аналізу політичної ситуації. Вертикальний тип загального аналізу політичної ситуації. Горизонтальний тип загального аналізу політичної ситуації. Фрагментарний аналіз політичної ситуації. Проблемний і діагностичний ситуаційний аналіз.

#### ***4.2. Суб'єкти політичного аналізу і прогнозування***

Поняття політичного експерта. Розмежування політичних експертів і політиків. Політична експертиза та її парадокси. Еволюція політичної експертизи. Причини та фактори бурхливого розвитку політичних експертних знань у XX – XXI ст. Класифікація суб'єктів політичного аналізу. Секторна класифікація Л.Пала. Трьохсегментна класифікація Д.Веймера та А.Вайнінга. Стан політичної експертизи в сучасній Україні. Розвиток політичних аналітичних центрів і аналітичних служб.

#### **4.3. Основні напрями прогнозування соціально-політичного розвитку**

Проблемно-тематична верифікація сфер. Сфери використання аналізу за призначенням. Аналіз для підготовки політичних рішень. Аналітична розробка політичних технологій. Осмислення політичного сьогодення для підготовки матеріалів популяризаторського, рекламного характеру та медіаматеріалів. Оцінка соціально-політичних ризиків. Діагностика розташування і співвідношення політичних сил. Експертна оцінка документів. Розробка стратегії і тактики суб'єктів політики. Нові виклики і загрози міжнародному суспільству як основна сфера політичного аналізу.

#### ***4.4. Технологія прогнозування політичних ризиків.***

Основні підходи до визначення поняття «ризик». Загальне оцінювання ризику та процес управління ризиками. Ідентифікування

ризиків. Основні підходи аналізу політичного ризику: якісні, кількісні, змішані. Основні характеристики та етапи політичного ризику. Рівні дослідження ризику: мегаризик, макроризик та мікроризик. Основні фактори ризику. Прогностичні методи дослідження політичних ризиків. Методи «старих знайомих» та «великих турів». Основні завдання при контролі ризиків. Місце і роль інформаційних технологій в управлінні політичними ризиками. Аналізування наслідків політичного ризику. Порівняння методів загального оцінювання політичного ризику. Оцінка ступеню політичного ризику в короткотерміновій і середньо терміновій перспективі. Мінімізація негативних наслідків політичних ризиків.

#### ***4.5. Процес політичного аналізу та його етапи***

Визначення об'єкта політичного аналізу. Технологія політичного аналізу. Формування емпіричної бази і вибір джерел. Нагромадження та структуризація інформації. Визначення пріоритетних питань політичного аналізу. Окреслення попередніх аналітичних результатів і їх синтез. Підготовка рекомендацій та прогностичне моделювання ситуацій. Верифікація і попередня верифікація результатів аналітичної діяльності. Безперервність розробки політичного аналізу і прогнозу.

#### ***4.6. Поняття, специфіка і види політичного прогнозу.***

Поняття «прогноз». Об'єкт і предмет політичного прогнозу. Напрями соціально-політичного розвитку як об'єкти політичного прогнозування. Внутрішньополітичне і зовнішньополітичне прогнозування. Основні типи та критерії диференціації прогнозів. Пошукові та нормативні прогнози. Проблемно-цільовий критерій визначення прогнозів. Прогнози за характером здійснення та ступенем достовірності. Активні і пасивні, самовиконуючі та самозаперечувані прогнози. Часові параметри розмежування прогнозів: оперативний, короткостроковий, середньостроковий, довгостроковий та віддалений. Етапи здійснення прогнозів.

#### ***4.7. Особливості методики стратегії і тактики.***

Планування і політичне прогнозування. Основні фази планування. Етапи політичного планування. Поняття «стратегія» та її основні задачі. Особливості реалізації політичної стратегії і

політичного планування. Роль і вигода стратегічного планування. Класифікація стратегій. Система функціональних стратегій державних установ і організацій. Види конкурентних стратегій. SWOT-аналіз як метод стратегічного планування. Ефективність державного управління у процесі здійснення стратегічного планування. Модель політико-управлінських мереж. Класифікація управлінських рішень. Стратегічні пріоритети внутрішньої та зовнішньої державної політики. Оцінювання та контроль у стратегічному управлінні.

## **РОЗДІЛ 5. ТЕОРІЯ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН**

### ***5. 1. Історичні корені досліджень і засади формування уявлень про систему міжнародних відносин***

Міжнародні відносини в історії соціально-політичної думки. Антична та середньовічна політична думка Європи про міжнародні відносини. Аристотель, Фукидід, Цицерон, М. Аврелій, Ф. Аквінський про міжнародну політику, війни, міждержавні відносини. Міжнародна політика та міжнародне право у доробках Н. Макіавеллі, Г. Гроція, Т. Гоббса, І. Канта, Г. Гегеля.

Парадигма сучасної міжнародно-політичної науки. Витоки та еволюція європейської і американської науки про міжнародні відносини. Поняття Англійської школи та її особливості. Теоретико-методологічні підходи Англійської школи. Теорія міжнародного суспільства.

### **5. 2. Теоретичні школи і напрями в теорії міжнародних відносин**

Парадигма сучасної міжнародно-політичної науки. Витоки та еволюція європейської і американської науки про міжнародні відносини. Поняття Англійської школи та її особливості. Теоретико-методологічні підходи Англійської школи. Теорія міжнародного суспільства.

Позитивістські підходи і друга дискусія у науці про міжнародні відносини. Основні принципи модернізму/сцієнтизму. Початок двоблокового протистояння й розвиток системних теорій. Інструменталізація позитивізму: теорія ігор, теорія відлякування, теорія зовнішньополітичних рішень, теорія комунікації у науці про міжнародні відносини.



### ***5. 3. Неореалізм, неолібералізм, неоструктуралізм в теорії міжнародних відносин***

Дискусія щодо відносного американського занепаду і становлення неореалізму як *mainstream* у теорії міжнародних відносин. Особливості розвитку неолібералізму. Режимна теорія і третя дискусія в науці про міжнародні відносини.

Актуалізація структуралістських підходів у науці про міжнародні відносини у другій половині 1960-х – на початку 1970-х років. Теорія неоімперіалізму. Структурний імперіалізм. Системні теорії неоструктуралізму.

### ***5. 4. Сучасні тенденції розвитку науки про міжнародні відносини***

Особливості четвертої дискусії в теорії міжнародних відносин. Актуалізація (нео)класичних підходів до розгляду міжнародної реальності й паралельний розвиток постпозитивістських течій та напрямів (загальний огляд). Постреалізм, постструктуралізм, неоідеалізм. Дебата «ендизму». Неокласична та нова (критична) геополітика. Постмодернізм, критицизм, міжнародна політична економія, соціалконструктивізм, фемінізм. Глобалізація та теорія глобального управління.

### ***5. 5. Сутність безпеки. Наукові школи про безпеку і загрози людству***

Поняття національної безпеки у міжнародних відносинах. Світова і національна безпека: взаємо тяжіння і взаємо протистояння. Система світової системи безпеки: вироблення та спроби реалізації. Концепції "зіткнення цивілізацій" С. Хантігтона і "кінця історії" Ф. Фукуями. Місце і роль України у світових геополітичних процесах.

## **РОЗДІЛ 6. НАЦІОНАЛЬНІ ІНТЕРЕСИ У СВІТОВІЙ ЕКОНОМІЦІ ТА ГЕОПОЛІТИЦІ**

### ***6.1. Геополітичні та гео економічні інтереси у відносинах держав Європейського Союзу***

Геополітичні та гео економічні аспекти утворення і розвитку ЄС. Партнери Європейського Союзу та їх вплив на геополітичну

ситуацію. Геополітичні та гео економічні інтереси «Великої трійки». Геополітичні та гео економічні інтереси Великої Британії в регіонах світу. Геополітичні та гео економічні інтереси Франції в регіонах світу. Геополітичні та гео економічні інтереси Німеччини в регіонах світу. Геополітична та гео економічна ситуація в Середземномор'ї. Геополітичні та гео економічні інтереси країн Центральної та Східної Європи.

Основні геополітичні та гео економічні наслідки розширення ЄС на схід в 2004 р. Основні причини економічної кризи в країнах Південної Європи на сучасному етапі та антикризова зовнішньоекономічна стратегія ЄС. Фінансова криза – індикатор ефективності дій захисту інтересів. Засоби стримування падіння єврозони. Захисні валютні механізми відстоювання інтересів.

## **6.2. Геополітичні та гео економічні інтереси у відносинах держав Південного Кавказу**

Геополітичні та гео економічні інтереси Російської Федерації, ЄС та США на Південному Кавказі. Геополітичні та гео економічні інтереси Грузії. Геополітичні та гео економічні інтереси Вірменії. Геополітичні та гео економічні інтереси Азербайджану. Стабільність держав Південного Кавказу та Транскаспійський міжнародний транспортний маршрут. Війна 2020 р. за Нагірний Карабах. Зангезурзький коридор та суцвіття інтересів світових та регіональних акторів. Антитерористична операція Азербайджану (вересень 2023 р.).

## **6.3. Геополітичні та гео економічні інтереси у відносинах держав Центральної Азії**

Геополітичні та гео економічні інтереси Узбекистану. Геополітичні та гео економічні інтереси Таджикистану. Геополітичні та гео економічні інтереси Туркменістану. Геополітичні та гео економічні інтереси Киргизстану. Причини і наслідки таджицько-киргизького конфлікту. Геополітичні та гео економічні інтереси Казахстану. Геополітичні інтереси США в країнах Центральної Азії. Геополітичні інтереси Російської Федерації в країнах Центральної Азії. Занепад впливовості Російської Федерації в регіоні. Зростання впливу Китаю в країнах Центральної Азії.

Геополітичні та гео економічні інтереси країн Центральної Азії в Афганістані. Геополітичні та гео економічні інтереси КНР у Казахстані.

#### **6.4. Геополітичні та гео економічні інтереси в зовнішній політиці держав Східної, Південно-Східної та Південної Азії**

Геополітичні та гео економічні інтереси КНР. Стратегічне, економічне та культурне значення Тайваню для КНР. Причини поширення пандемії коронавірусу 2020 р. Проти епідемічні заходи влади КНР. Геополітичні та гео економічні інтереси Японії. Геополітичні та гео економічні інтереси Північної і Південної Кореї. Національні інтереси Індії та Пакистану. Основні причини китайсько-індійського територіального конфлікту. Геополітичні та гео економічні інтереси В'єтнаму та М'янми.

#### **6.5. Геополітичні та гео економічні інтереси в зовнішній політиці України**

Геополітичні та гео економічні інтереси України на пострадянському просторі. Гео стратегічний вектор на інтеграцію з ЄС. Геополітичні та гео економічні інтереси України в Центральній та Східній Європі. Геополітичні та гео економічні інтереси України у Причорноморському регіоні. Гео економічні інтереси України в Азії, Африці, Латинській Америці. Україна в сучасному геополітичному середовищі. Геополітичне і гео економічне позиціонування України у стиковій зоні Балто-Чорноморсько-Каспійського простору. Координація зусиль української влади по подоланню пандемії коронавірусу 2020 р.

#### **6.6. Геополітичні та гео економічні інтереси в зовнішній політиці держав Африки**

Геополітична ситуація на Африканському континенті. Гео економічні інтереси африканських країн. Вплив західних держав на геополітичний і гео економічний простір Африки. Геополітичні та гео економічні інтереси країн Північної, Західної та Східної Африки. Геополітичні та гео економічні інтереси країн Південної Африки. Причини лідерства ПАР. Особливості геополітичного розташування Єгипту. Основні інтереси Європейського Союзу в країнах Африки. Країни Африки та світова спільнота у боротьбі з піратством біля берегів Сомалі та Нігерії. Ефіопія – стратегічний партнер США.

## **6.7 Геополітичні та гео економічні інтереси в зовнішній політиці держав Латинської Америки**

Геополітичні та гео економічні інтереси в зовнішній політиці держав Латинської Америки. Геополітичні та гео економічні інтереси Бразилії. Геополітичні та гео економічні інтереси Аргентини.

Стратегічні інтереси КНР у Латинській Америці: основні механізми їх реалізації. Місце і значення Венесуели серед країн Латинської Америки. Гео економічні інтереси країн Карибського моря та механізми їх реалізації. Кубинський виклик для США. Геополітичні інтереси Колумбії.

## **РОЗДІЛ 7. ТЕОРІЯ ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ У МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИНАХ**

### ***7.1. Теоретичні засади прийняття рішень в міжнародних відносинах***

Теоретичні підходи до визначення поняття «прийняття рішень» та «прийняття рішень в міжнародних відносинах». Раціональна модель прийняття рішень. Фактори нераціональної поведінки. Ірраціональна або інтуїтивна модель. Модель «обмеженої раціональності». Еволюція та сучасний стан теорії прийняття рішень. Специфіка прийняття рішень в міжнародних відносинах та особливості прийняття зовнішньополітичного рішення. Концептуальні моделі прийняття зовнішньополітичних рішень.

### ***7.2. Принципи прийняття рішень в міжнародних відносинах***

Принцип альтернативності, верифікації і порівняння. Визначення та розробка альтернатив у прийнятті рішень у міжнародних відносинах. Історичні приклади прийняття рішень у міжнародних відносинах. Принцип безперервності у формуванні і розробці політичного рішення. Категорії «ціна альтернативи», «корисність альтернативи», «вага критерію». Класифікація задач прийняття рішень. Класифікація методів прийняття рішень. Значимість особи, яка приймає зовнішньополітичне рішення. Основні етапи системного підходу до аналізу зовнішньої політики та міжнародних відносин. Модифікація багатofакторного аналізу в

аналізі міжнародних відносин. Етап постановки задач для прийняття зовнішньополітичних рішень.

### ***7. 3. Методи прийняття рішень у міжнародних відносинах***

Визначення предмету прийняття рішення у міжнародних відносинах. Об'єкти прийняття рішень. Проблема дискурсу у прийнятті рішень у міжнародних відносинах. Зовнішні фактори впливу на процес прийняття зовнішньополітичного рішення. Оцінка ефективності прийняття зовнішньополітичних рішень. Проблематика задач вибору. Закон В. Парето «80/20». Ефективна множина Еджворта-Парето. Оптимальне рішення за множиною Еджворта-Парето. Особливості застосування методів критеріального аналізу при дослідженні міжнародних відносин та зовнішньої політики. Метод головного критерію. Поняття рейтингу. Експертні та аналітичні рейтинги. Ранговий рейтинг. Алгоритм побудови рейтингу. Методики побудови рейтинг-листа. Ранжування методом «Спортивний турнір». Метод лінійної згортки. Метод мультиплікативної згортки. Методика «Triple Rang Rating».

### ***7. 4. Методи теорії ігор при прийнятті політичних рішень та рішень в міжнародних відносинах***

Теорія ігор як важливий елемент у процесі прийняття рішень. Прийняття політичних та зовнішньополітичних рішень в умовах визначеності, ризику та невизначеності. Основні задачі теорії ігор. Класифікація ігор у політичній науці. Поняття гри, стратегії, ситуації. Види ігор при розробці політичної ситуації. Методи розв'язання матричних ігор. Лінійне програмування та графічний метод. Багатокрокові ігри. Безкоаліційні та кооперативні ігри. Позиційні ігри. Неантагоністичні ігри. Критерій очікуваного значення. Особливості застосування елементів методу дерева цілей. Задачі статистичних рішень («ігри з природою»): критерії Вальда, Лапласа, Севіджа, Гурвіца. Поняття ступеню консерватизму критеріїв Вальда, Лапласа, Севіджа та Гурвіца.

### ***7. 5. Дерево цілей як метод у теорії прийняття рішень в міжнародних відносинах***

Особливості побудови дерева цілей і структурування. Умови побудови дерева цілей. Основні правила побудови дерева цілей. Вимоги до побудови дерева цілей. Вертикальна та горизонтальна координація. Метод дезагрегації. Метод забезпечення необхідних умов. «Дерево поточної реальності» в теорії обмежень Голдратта. Можливості застосування дерева цілей в міжнародних відносинах та аналізі зовнішньої політики. Метод аналізу ієрархій. Принцип ідентичності та декомпозиції. Особливості побудови матриць попарних порівнянь. Шкала відношень для реалізації парних порівнянь. Локальні пріоритети та методи їх отримання.

### ***7.6. Політичний аналіз як основний елемент при прийнятті рішень в міжнародних відносинах***

Визначення об'єкта політичного аналізу. Технологія політичного аналізу. Формування емпіричної бази і вибір джерел. Нагромадження та структуризація інформації. Визначення пріоритетних питань політичного аналізу у міжнародних відносинах. Окреслення попередніх аналітичних результатів прийняття рішень. Підготовка рекомендацій та прогностичне моделювання ситуацій для прийняття рішення. Верифікація і попередня верифікація результатів аналітичної діяльності як основний елемент забезпечення позитивного результату прийняття рішення.

### ***7.7. Стратегія і тактика в процесі прийняття рішень у міжнародних відносинах***

Планування при прийнятті рішення у міжнародних відносинах. Етапи планування і підготовки до прийняття рішень. Поняття «стратегія» та її основні задачі. Особливості реалізації політичної стратегії і політичного планування. Відмінності понять «стратегія» і «тактика». Класифікація стратегій. Система функціональних стратегій державних установ і організацій. Види конкурентних стратегій. Стратегічні пріоритети внутрішній та зовнішній державній політиці. Оцінювання та контроль у стратегічному управлінні.

### ***7.8. Національні особливості прийняття рішень в міжнародних відносинах***

Прийняття рішень в міжнародних відносинах США. Особливості прийняття міжнародно-політичних рішень у країнах

Європи. Стратегія прийняття рішень в міжнародних відносинах Китаю. Прийняття рішень в міжнародних відносинах країн Африки. Особливості прийняття міжнародно-політичних рішень у країнах Латинської Америки.

Національні особливості прийняття рішень в міжнародних відносинах України.

### ***7. 9. Прийняття рішень в рамках міжнародних організацій***

Формування порядку денного засідань колегіальних органів міжнародних організацій. Роль комітетів, комісій та допоміжних органів міжнародних організацій у процесі підготовки проекту рішення. Етапи обговорення проекту рішення міжнародних організацій. Критерії визначення пропорційності голосів в міжнародних організаціях. Процедурні питання та питання по суті. Таємне та відкрите голосування. Голосування на місці та шляхом відправлення листа (повідомлення). Правила процедури голосування за прийняття рішення міжнародних організацій: одноголосно, відносна одностайність, проста та кваліфікована більшість, консенсус, акламація, без заперечень.

## **РОЗДІЛ 8. ПОЛІТИЧНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ І МАРКЕТИНГ**

### ***8.1. Місце і роль політичного менеджменту в сучасному суспільстві***

Політичний менеджмент як практична діяльність. Критерії ефективності в політичному менеджменті. Основні види політичного менеджменту, їх загальна характеристика. Завдання політичного менеджменту. Політичний менеджмент як планування, організація, мотивація та контроль. Індивідуальні та групові суб'єкти політичного менеджменту. Засоби заохочення і санкціонування в політичному менеджменті. Політичний менеджмент в глобальному світі. Партійний менеджмент. Ціннісний вимір політичного менеджменту.

### ***8.2. Основні моделі політичного менеджменту.***

Сутність реакційної, активної спеціальної, активної систематичної та пасивної моделей політичного менеджменту. Моделі політико-управлінських відносин. Модель поглинання як переважання політичної або адміністративної компоненти державного управління. Дихотомічна модель як співіснування та чітке розмежування політичної та адміністративної компоненти. Комунікативна модель як взаємовплив політичної та адміністративної складових державного управління. Порівняльний аналіз моделей менеджменту.

### ***8.3. Поняття політичного процесу в управлінському контексті.***

Теоретичні засади дослідження політичного процесу. Суб'єкт і об'єкт політичного процесу. Інноваційний та ефективний метод дослідження політичних процесів. Моделі політичного процесу. Управління політичними процесами на рівні мотивації, комунікації та структуризації. Політична конкуренція та моделі взаєдії з конкурентами.

Стили керівництва в менеджменті: авторитарний, колегіальний, ліберальний, демократичний, груповий.

Вплив громадської думки на політичний менеджмент.

### ***8.4. Державний менеджмент***

Особливості державного менеджменту. Становлення державного менеджменту. Співвідношення понять “управління” та “адміністрування”. Менеджмент державного адміністрування. Менеджмент державної політики. Сутність державної політики. Засоби державної політики. Соціальна природа державного менеджменту. Цілі та функції. Принципи державного адміністрування, механізми їх прояву і використання. Критерії ефективності державного управління та адміністрування. Методи державного менеджменту. Організація роботи вищих органів державної влади. Система стримувань і протипаг. Державна служба.



## **8.5. Політичний маркетинг як сучасний вид політ технології.**

Маркетинг у політиці: теоретичні інтерпретації західних (М. Бонгран, М. Крозьє, Д. Ліндон, Г. Маузер, І. Шумпетер та ін.) та вітчизняних (В. Бебик, О. Заславська, В. Полторак та ін.) дослідників. Основні технології політичних маніпуляцій: паблік рілейшнз (PR), політична реклама та пропаганда. Маніпуляції як засіб приходу до влади, засіб реалізації влади, засіб збереження влади. Технічні прийоми маніпулювання. Маніпулятивний потенціал засобів масової інформації. Маніпуляції ЗМІ за допомогою масових опитувань громадської думки напередодні виборів. Роль засобів масової інформації як „четвертої” влади. Засоби масової інформації (ЗМІ) як розгалужена система установ, що здійснюють збирання, опрацювання та поширення інформації. Основні функції ЗМІ: інформаційна; освітня; мобілізаційна; оперативна; соціалізація, критики і контролю. Маніпулятивні можливості політичної мови.

## **8.6. Політика як ринок: особливості та взаємодія суб’єктів**

Поняття політичного ринку, його основні структурні елементи. Дослідження політичного ринку. Поняття «політичного ринку» за Ф. Котлера. Політика як ринок: концепція «силової моделі» (Г. Лассуелл), концепція «ринкової моделі» (Дж. Кетлін), концепція «ігрової моделі» (Ф.Знанецький). Ринкові підходи в „теорії економічної та політичної рівноваги” (В. Парето) та у „конкурентній теорії демократії” (Й. Шумпетер). Агенти політичного ринку. Концепція "політичного поля" Бурдьє.

## **8.9. Політичний маркетинг та виборча кампанія. Політична реклама.**

Роль політичного маркетингу в організації виборчої кампанії. Політична реклама. Історія становлення політичної реклами. Структура і етапи створення політичної реклами. Основні елементи політичної реклами. Структура політичної реклами. Етапи створення політичної реклами як виду політичних комунікацій. Забезпечення

необхідного результату політичної реклами. Концепції створення політичної реклами. Стратегія проведення рекламних політичних кампаній. Вибір ідеї як основи стратегії проведення рекламних політичних кампаній. Види і типи стратегій. “Парадигма Клінтона—Буша”. Стратегії Єгорової—Гантмана і Плешакова. Вибір оптимальної стратегії проведення рекламних політичних кампаній. Форми, види і засоби політичної реклами. Маркетингові дослідження, виявлення “цільових груп” і сегментування ринку. Політична ідентифікація і позиціонування.

## 9. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ПРИ СКЛАДАННІ ДЕРЖАВНОГО ІСПИТУ

Відповідно до затверджених Вченою радою ДТЕУ «Положення про систему контролю знань студентів», «Рекомендацій до розробки методичного забезпечення контролю знань студентів» оцінка знань студентів ОКР «бакалавр» при проведенні державного іспиту проводяться за критеріями національної системи та шкалою ECTS.

Студент за результатами іспиту може отримати **«відмінно»** за національною системою оцінювання та від 90 до 100 балів, що відповідає оцінці «А» за шкалою ECTS якщо:

- продемонстрував при розкритті теоретичних питань екзаменаційного білету глибоке розуміння змісту дисциплін, що виносяться на державний іспит в повному обсязі та володіння практичними аспектами політології міжнародних відносин, творчо підходив до вирішення практичного завдання, вільно розв’язував його; доказово розкривав основні положення питань; повно, чітко та логічно відповів на поставлені в білеті питання, показав розуміння сутності теорій, понять, предметів, явищ тощо; викладав матеріал літературною мовою, оперував науковими термінами та поняттями; виконав усі передбачені програмою іспиту завдання.

Студент за результатами іспиту може отримати **«добре»** за національною системою оцінювання та від 82 до 89 балів, що відповідає оцінці «В» за шкалою ECTS якщо:

- при розкритті теоретичних питань екзаменаційного білету повно й аргументовано викладав матеріал, допускаючи при цьому окремі помилки, продемонстрував при розкритті теоретичних питань екзаменаційного білету розуміння змісту дисциплін, що виносяться на

державний іспит в повному обсязі та володіння практичними аспектами політології міжнародних відносин, виконав практичне завдання, розкрив основні положення питань; в достатньому обсязі відповів на поставлені в білеті питання, показав розуміння сутності теорій, понять, предметів, явищ тощо; виконав передбачені програмою іспиту завдання,

Студент за результатами іспиту може отримати **«добре»** за національною системою оцінювання та від 75 до 81 балів, що відповідає оцінці «С» за шкалою ECTS якщо:

при розкритті теоретичних питань екзаменаційного білету не досить повно й аргументовано викладав матеріал, допускаючи при цьому окремі помилки, продемонстрував при розкритті теоретичних питань екзаменаційного білету розуміння значної частини змісту дисциплін, що виносяться на державний іспит та володіння практичними аспектами політики, виконав практичне завдання з певними недоліками; в обмеженому обсязі відповів на поставлені в білеті питання, показав загальне розуміння сутності теорій, понять, предметів, явищ тощо; в цілому виконав передбачені програмою іспиту завдання.

Студент за результатами іспиту може отримати **«задовільно»** за національною системою оцінювання та від 69 до 74 балів, що відповідає оцінці «Д» за шкалою ECTS якщо:

- при розкритті теоретичних питань екзаменаційного білету неповно викладав матеріал, допускав суттєві помилки, продемонстрував при розкритті теоретичних питань екзаменаційного білету розуміння частини змісту дисциплін, що виносяться на державний іспит та володіння практичними аспектами політології міжнародних відносин, частково виконав практичне завдання; в обмеженому обсязі відповів на поставлені в білеті питання, показав загальне розуміння сутності теорій, понять, предметів, явищ тощо; в цілому виконав передбачені програмою іспиту завдання,

Студент за результатами іспиту може отримати **«задовільно»** за національною системою оцінювання та від 60 до 68 балів, що відповідає оцінці «Е» за шкалою ECTS якщо:

- при розкритті теоретичних питань екзаменаційного білету викладав матеріал з суттєвими помилками, продемонстрував при розкритті теоретичних питань екзаменаційного білету розуміння обмеженої частини змісту дисциплін, що виносяться на державний іспит та володіння практичними аспектами політології міжнародних відносин, не виконав практичне завдання; в обмеженому обсязі відповів на поставлені в білеті питання, показав загальне розуміння

сутності теорій, понять, предметів, явищ тощо; в цілому виконав передбачені програмою іспиту завдання,

Студент за результатами іспиту може отримати «незадовільно» за національною системою оцінювання, від 35 до 59 балів та від 1 до 34 балів, що відповідає оцінці «FX» та «F» за шкалою ECTS якщо:

- при розкритті теоретичних питань екзаменаційного білету викладав матеріал з принциповими концептуальними помилками, продемонстрував фрагментарне розуміння теоретичних питань дисциплін державний іспиту, поверхнево розкривав зміст питань, які розглядалися, не виконав практичне завдання; показав відсутність загального розуміння сутності теорій, понять, предметів, явищ тощо; в цілому не виконав передбачені програмою іспиту завдання.

## 10. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ\*

### Основний

1. *Політологія: Підручник / За ред. О.В. Бабкіної, В.П. Горбатенка. – 3-тє видання, перероб., доп. – Київ: ВЦ «Академія», 2015. – 567 с.*
2. *Піча В.М. Політологія: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. освіти / В.М. Піча, Н.М. Хома; за ред. В.М. Пічі. – 5-те вид., випр. і допов. – Львів: Магнолія, 2014. – 303 с.*
3. *Політологія / А. Колодій, Л. Климанська, Я. Космина, В. Харченко; за наук. ред. А Колодій. – 2-е вид., перероб. та доп. – К.: Ельга, Ніка-Центр, 2013. – 664 с.*
4. *Політологія: підруч. для студ. вищ. навч. зал. / за ред. Ю.І. Кулагіна, В.І. Полуреза. – К.: «Альтерпрес», 2012. – 612 с.*
5. *Політологія. Хрестоматія / В.Г. Кремень, Ю.І. Кулагін, Л.О. Кремень, Н.А. Латигіна, В.І. Полуріз. – Київ: Альтерпрес, 2004. – 827 с.*
6. *Політологічний енциклопедичний словник / за ред. Ю.С. Шемшученка, В.Д. Бабкіна, В.П. Горбатенка.- К.: Генеза, 2013. – 736 с.*

### Додатковий

7. *Абрамович В.Г., Телелим І.В. Політична система суспільства / В.Г. Абрамович, І.В. Телелим. – Одеса.: «ВМВ», 2012. – 684 с.*

8. Бебик В.М. Політологія. Наука і навчальна дисципліна: підруч. для студ. вищ. навч. закл. / В.М.Бебик. – К.: Каравела, 2012. – 495 с.
9. Горбатенко В.П. Прикладна політологія: навчальний посібник / В.П. Горбатенко. – К.: ВЦ «Академія», 2008. – 472 с.
10. Горбач О.Н. Політологія: навч. посіб. / О.Н. Горбач, Р.Демчишак. – 3-е вид., допов. та перероб. – Львів, 2016. – 260 с.
11. Кирилюк Ф.М. Історія зарубіжних політичних вчень нової доби / Ф.М. Кирилюк. – К.: Центр навч. л-ри, 2008. – 400 с.
12. Латигіна Н.А. Демократія: реалії versus утопії / Н.А. Латигіна. – К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2008. – 400 с.
13. Латигіна Н.А. Іслам: шлях крізь століття: монографія / Н.А. Латигіна. – К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2016. – 360 с.
14. Пахарев А.Д. Політичні інститути і процеси в сучасній Україні: навч. посібник / А.Д. Пахарев. – К.: Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф.Кураса НАН України, 2015. – 182 с.
15. Політологія. Навчально-методичний комплекс / Ф.М. Кирилюк, А.Е. Конверський, В.Ф. Цвих та ін. – К.: Центр навч. л-ри, 2004. – 697 с.
16. Примуш М.В. Політичні партії: історія та теорія / М.В. Примуш. – К.: Професіонал, 2015. – 416 с.
17. Рудич Ф.М. Політологія: Підручник для студентів вищих навч. закл. / Ф.М.Рудич. – К.: Либідь, 2015. – 478 с.
18. Терлецька І.В. Сучасний історіографічний дискурс сталінізму як форми тоталітаризму / І.В.Терлецька. – К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2009. – 162 с.
19. Шведа Ю.Р. Вибори та виборчі системи. Європейські стандарти та досвід для утвердження демократії в Україні / Ю.Р. Шведа. – Львів, 2016. – 462 с.
20. Шведа Ю.Р. Теорія політичних партій і партійних систем: навч. посіб. / Ю.Р.Шведа. – Львів: «Тріада плюс», 2014. – 528 с.
21. Шляхтун П.П. Політологія (теорія та історія політичної науки): навч. посіб. / П.П. Шляхтун. – К.: Либідь, 2010 – 576 с.

#### **Інтернет-ресурси**

22. Інститут стратегічних оцінок при Президентському фонді Леоніда Кучми «Україна». – Режим доступу: <http://www.kuchma.org.ua/ico/monitoring/>

23. Кабінет міністрів України. – Режим доступу: <http://www.kmu.gov.ua>
24. Міжнародний центр перспективних досліджень. – Режим доступу: <http://www.icps.kiev.ua/library>
25. Міністерство закордонних справ України. – Режим доступу: <http://www.mfa.gov.ua/>
26. Національний інститут стратегічних досліджень. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/>
27. Онлайн бібліотека з політології і політичних наук. – Режим доступу: <http://politics.ellib.org.ua/>
28. Підручники з політології. – Режим доступу: <http://pidruchniki.com>
29. Український центр економічних і політичних досліджень імені Олександра Разумкова. – Режим доступу: <http://www.razumkov.org.ua>
30. Український центр політичного менеджменту. – Режим доступу: <http://www.politik.org.ua/>
31. Закон України Про політичні партії в Україні. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2365-14>

*\*Курсивом визначено джерела та літературу, яка наявна в бібліотеці ДТЕУ.*